

Penge i nutiden

I nutiden anvender det meste af verden penge, som et praktisk byttemiddel, der vha. en bytteværdi, f.eks. udregnet i forhold til arbejdstid, kan anvendes til at bytte værdi af arbejde med fødevarer, beklædning, beboelse, transport og alle andre varer, der er nødvendige eller eftertragtede.

I Danmark anvender vi kroner og ører, som den gængse valuta. Anvendelsen af kroner og ører i Danmark blev indført ved lov i 1873 med anvendelse fra den 1. januar 1875. Samtidig gennemførtes den Skandinaviske møntunion¹, som fungerede frem til 1. verdenskrig. Mønternes værdi var baseret på, at prisen for et kg fint guld blev sat til en værdi af 2480, 00 kr.

Samtidig med at hovedmønten var kronen, blev den mindste møntenhed defineret som 1/100 krone, navngivet til en øre.

En krone svarer stadig til 100 ører, hvilket gør at der kan regnes med kroner og ører i forhold til decimaltalsystemet.

De gængse mønter og pengesedler² er i skrivende stund flg.:

Mønter:

50 øre (0,50 kr.)

1 kr.

2 kr.

5 kr.

10 kr.

20 kr.

Figur 1 Den danske møntserie – indført i en periode over fire år (1989-93) (Kilde: Danmarks Nationalbank)

¹ Læs mere på: http://da.wikipedia.org/wiki/Den_Skandinaviske_M%C3%B8ntunion

² Læs mere på: <http://www.nationalbanken.dk/DNDK/money.nsf/side/Moentserien!OpenDocument>

Pengesedler:

50 kr.
100 kr.
200 kr.
500 kr.
1000 kr.

Figur 2 Den danske seddelserie indført i en periode over 2 år (2009-11). (Kilde: Danmarks Nationalbank).

Af hensyn til forfalskninger har Danmarks Nationalbank udstedt flg. retningslinjer for gengivelse af pengesedler

- En pengeseddel må gengives elektronisk i en opløsning på højst 200 pixels i højden, målt når sedlen er i naturlig størrelse 1:1
- En pengeseddel må gengives på tryk, når gengivelsen er større end 140 pct. eller mindre end 70 pct. af både længden og højden af pengesedlen
- I naturlig størrelse må højst 1/3 af pengesedlen gengives på tryk
- Detaljer og dele af designet på en pengeseddel må ikke gengives uafhængigt af resten af sedlen

Danmarks Nationalbanks retningslinjer for gengivelse af mønter

- Modsat pengesedler er der ikke særlige retningslinjer for gengivelser af mønter, så længe mønterne ikke gengives på eller i materialer, der kan forveksles med ægte mønter.
- Gengivelse af detaljer og dele af designet på en mønt må heller ikke gengives uafhængigt af resten af mønten. Ved gengivelse af mønter skal man også være opmærksom på, at man ikke må gengive statssymboler eller portrættet af Dronningen uden tilladelse fra henholdsvis Rigsarkivet og hoffet.

Fra 2002 har Danmarks Nationalbank udstedt mønter med særlige temaer, således har 10 kroner mønterne været smykket med polar- og eventyrtemaer, mens 20 kroner mønterne har vist temaerne tårne og skibe.

Danmarks Nationalbank kan i særlige tilfælde udstede mønter i sølv eller guld i forbindelse med nationale begivenheder, som f.eks. kroninger og andre kongelige begivenheder.

Penge i datiden³

Historisk set, har der siden oldtiden været behov for at kunne bytte varer og tjenester, samt at fastsætte værdien af forskellige ydelser.

I Oldtiden var det byttehandel med naturalier, der var fremhærskende, men allerede i bronzealderen vidner vrangfund om, at der blev anvendt bronzebarer som valuta i forbindelse med handel over langdistance. Efterspørgslen på metaller, også de sjældne sølv- og guldrepræsentationer, førte til at handel og investering kunne foregå med værdier, som repræsenterede naturalier eller udført arbejde.

I begyndelsen var det en vurdering af metalstykkernes størrelse, der fastsatte handelsværdien. Men hurtigt opstod behovet for at kombinere vægt, finhed og værdi, så metallernes repræsentation af den reelle værdi blev mere præcis. Idéen om mønter var født, og allerede i Antikken slog de større græske byer mønter med en fast vægt og værdi.

I vikingetiden kom mønterne til Danmark, bl.a. inspireret af kong Alfreds mønter, som vikingerne mødte i York⁴ under vikingetogterne og erobringen af byen Jorvik (nutidens navn er York). Mønterne blev fremstillet i guld, sølv og kobber og repræsenterede metallets reelle værdi. Mønterne angav en værdi, men den første nordeuropæiske mønt, der er fundet med angivelse af årstal, hører til under Valdemar Sejrs regeringstid og bærer årstallet ANNO DOMINI MCCXXXIII (1234)⁵. Først ca. 200 år senere blev det almindeligt at forsyne de danske mønter med årstal.

De gamle møntbetegnelser⁶ og angivelser har båret præg af kontakten med udlandet, således anvendelsen af betegnelserne Rigsdaler, Skilling, Specie, Gylden, Oblat, Denning, Penning, Søsling m.fl.

Andre varianter af mønter, som repræsenterede en aftale eller et bevis på betaling af f.eks. told og tiende er blevet fremstillet af bly med stempler eller ridser. Disse blev især anvendt i Middelalderen, som bevis på afregning af datidens skat.

Anvendelsen af pengesedler⁷ begynder i Danmark under kong Frederik den 4. i 1713, hvor de første papirsedler kunne have både håndskrevne og trykte værdiangivelser.

I 1818 blev Danmarks Nationalbank (daværende navn: Rigsbanken) oprettet for at bringe orden i udstedelsen af pengesedler og mønter efter Napoleonskrigene og statsbankerotten i 1813⁸.

³ Læs mere på:

[http://www.denstoredanske.dk/Erhverv_karriere_og_ledelse/Erhvervsliv/Handel/handel/handel_\(Historie\)](http://www.denstoredanske.dk/Erhverv_karriere_og_ledelse/Erhvervsliv/Handel/handel/handel_(Historie))

⁴ Læs mere på: <http://www.rejseavisen.dk/england-vikingerne-i-york.html>

⁵ Læs mere på: <http://www.danskmoent.dk/tidl/valdsejr.htm>

⁶ Læs mere på: <http://www.danskmoent.dk/aarstal.htm>

⁷ Læs mere på: <http://www.danskmoent.dk/sedler.htm>

Først i 1873 gemmeføres anvendelsen af kroner og ører i Danmark ved lov i med anvendelse fra den 1. januar 1875. Samtidig gennemførtes den Skandinaviske møntunion⁹, som fungerede frem til 1. verdenskrig. Mønternes værdi var baseret på, at prisen for et kg fint guld blev sat til en værdi af 2480, 00 kr. Indtil 1. verdenskrig kunne pengesedler og mønter omveksles til guld eller sølv i Danmarks Nationalbank.

Papirpengene kan erstattes af forskellige former for gældsbeviser, f.eks. checks, aktier og obligationer og en stor del af pengeoverførslerne finder i dag sted i digital form, mens anvendelsen af pengesedler (og mønter) fortsat mindskes.

At regne med penge

Regning med penge foregår indenfor alle dagligdagens forhold og opgaver. Der skal arbejdes for at tjene penge til at betale husleje eller terminer, der skal overføres penge ved indkøb, veksles til eller fra sedler og mønter for at betale for forskellige små ydelser. Indenfor transport anvendes klippekort, månedskort eller årskort, som repræsenterer pengeværdier.

Betalingen i form af sedler og mønter begrænses af de sedler og mønter, der er til rådighed og de værdier, som de symboliserer. F.eks. vil kontantprisen for en vare, der prissættes til 9,95 kr. være 10,00 kr., da vi ikke med skillemønt kan betale 0,95 kr., mens betaling med et kreditkort for den samme vare, vil overføre 9,95 kr. fra køberens konto til modtagerens konto.

Op- og nedrunding ved kontantkøb

Ved kontantkøb vil alle varernes priser lægges sammen, hvorefter der afrundes til nærmeste hele eller halve krone efter nedenstående regler:

Afrundingsregel:	Ørebeløbet ≤24 (ørebeløbet er mindre end, eller lig med 24 ører)	Ørebeløbet ≥25 og ≤74 (ørebeløbet er større end, eller lig med 25 ører og mindre end, eller lig med 74 ører)		Ørebeløbet ≥75 (ørebeløbet er større end, eller lig med 75 ører)
Kroner og ører (pris)	9 kroner og 24 ører	9 kroner og 25 ører	9 kroner og 74 ører	9 kroner og 75 ører
Kroner i decimaltal (pris)	9,24 kr.	9,25 kr.	9,74 kr.	9,75 kr.
Afrunding til nærmeste beløb, deleligt med 50 ører. (kontantpris)	9 kroner	9 kroner og 50 ører	9 kroner og 50 ører	10 kroner
Kroner i decimaltal (kontantpris)	9,00 kr.	9,50 kr.	9,50 kr.	10,00 kr.

⁸ Læs mere på: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/statsbankerotten-1813/>

⁹ Læs mere på: http://da.wikipedia.org/wiki/Den_Skandinaviske_M%C3%B8ntunion

Op- og nedrund nedenstående priser ved kontantkøb

1. Anvend afrundingsreglerne for at udfylde de tomme felter for kontantkøb i skemaet.

Afrundingsregel: Pris til afrunding	Ørebeløbet ≤ 24 (ørebeløbet er mindre end, eller lig med 24 ører)	Ørebeløbet ≥ 25 og ≤ 74 (ørebeløbet er større end, eller lig med 25 ører og mindre end, eller lig med 74 ører)	Ørebeløbet ≥ 75 (ørebeløbet er større end, eller lig med 75 ører)
13 kroner og 24 ører			
47 kroner og 40 ører			
11 kroner og 37 ører			
53 kroner og 51 ører			
17 kroner og 85 ører			
94 kroner og 73 ører			
1 krone og 75 ører			
101 kroner og 3 ører			
30 ører			
87 ører			

2. Udfyld fakturaen med de aktuelle priser, summer (læg sammen) og afrund efter gældende afrundingsregler for kontantkøb.

Vare	Stk. pris	Antal	Pris i alt
Honning		2 flasker	
Kaffe		1 pose	
Kildevand (0,5 l)		4 flasker	
Samlet pris			
Kontantpris			

Honning

250 g i plastflaske.
Vælg mellem 4 varianter
(79.80/kg)

Pr. stk.
19.95

